

С. МАРТЫГУК

H29-9
55

ПОДСОЧКА ТЕХНИКА

НАРКОМТЖАЖПРОМЛОН ЫГА ЛЕЗАН ІН
Мәскуа — 1934

С. МАРТЫГУК

Коми-3

2-653

ПОДСОЧКА ТЕХНИКА

Г.П.Б. в ЛНГР
Ц. 1934 г.
АКТ № 712

НАРКОМТЭЖПРОМЛОН ЫГА ЛЕЗАН ИН
Москуа — 1934

ПОЛИБРОУКА ТЕХНИКА

Редактор Н. Старцев

Техн. редактор Р. Нейман

Издательство НКТП № 363. ТП — 60-2-3. Сдано в набор 1/VII 1934 г.
Подписано к печати 1/IX 1934 г. Формат бумаги 82×110¹/₃₂. Печ. л. 2³/₄
Знаков в печ. листе 50.000 Тираж 500 Уполн. Главлита В-75403

17-я фабр. нац. книги ОГИЗ'а РСФСР треста «Полиграфкнига»
Москва, Шлюзовая наб., д. № 10.

ВОЗКЫВ

Олөмөн бөрө колөм царскөй Россия капитализмга мијанлы колі зев слабінік, заграичнөй государствојас серті јона бөжын кыссыг промышленность.

Промышленностьлөн уна пөлөс отраслјас, кодјастөг народнөй овмөс оз вермы бурмыны, царскөй Россияын ез вөвны.

Кор коммунист партија вескөдлөмулын рабочөй класс ас кіас властсө бостіс, сек сіјө заводітис қонтавны, бурмөдны војна војасө пазөдөм, рөзөритөм народнөй овмөс, да ськөд өтщөщ пондіс вославны да паскөдны промышленностьлыс ыль отраслјас.

Промышленностьлыс ыль отраслјас колө паскөдны сывөсна, медем регыджык јонмөдны Совет Сојуз, мездыны тырмытөм төварјас заграицаын нөбалөмыс да өдјөнжык бурмөдны ужалысјаслыс олөмсө.

Первојја пјатілетка олөмө пөртөмөн Совет Сојузса рабочөй класс промышленностин лөсөдіс со кущөм ыль отраслјас: машинајас, тракторјас, автомобилјас вөчөм, химіја, авиација да нөшта уна мукөдтор.

Первојја пјатілеткаын-жө лөсөдөм ыль производствон лөө лесохимическөй производство; јона паскаліс живіцаыс каңифоль да скипідар вөчөм.

Царскөй Россияын некущөма ез чукөртлыны лыска пујаслыс живіца, сещөм дона продукт. Бур узнөй учонөјјас весіг зілісны доказывајтны, мыј мијанын, мукөд странаын дорыс көзыджык вөсна, живіца перјыны, оз і поч. Збыльвылассө најө сізі пессісны сы вөсна,

медым мiянын каңифол да скипидар ез вöчны, медым ставсö лоi најöс капиталистическöй странајасыс вајавны.

Октябрса революцијаоç Россияын каңифол һөтi ез вöчлыны, ставсö сiјöс заграңицаыс пыртлисны.

1910-d воын царскöй Россия һөбöма заграңицаын 30 сурс тонна каңифол кујим миллион квајтымын сiçим сурс зарнi шајт вылö.

Ҷик мөдтор öнi мiянын, Сöвет Сојузын.

Первојја пјатилеткаö, ыжыд öдөн паскалыс производстојаскөд öтщöщ, Сöвет Сојузын сещöм-жö öдјöа паскалис i терпентиннöй производство.

Пјатилетка заводитчигөн, 1928-d воын, Сöвет Сојузса государственнöй промышленностөн вöли перјöма 7.400 тонна живiца. 1932-d, первојја пјатилетка завершајущöй воын, перјöмаöс 42.700 тонна. Первојја пјатилеткаö терпентиннöй производство продукция Сојуз пастаын codi пöштi вiт мында.

1932-d восаң мi помöç дурдим һөбны каңифол заграңицаын, мөдарö-најешщö, асным заводитим сiјöс заграңицаö петкөдны.

Сöвет Сојуз зев озыр вөрөн. Сывöсна мiянын зев паскыда пöчö паскөдны терпентиннöй производство да јешщö-на уна живiца чукөртны.

Медым сiјö вöчны, медвојдөр колö јонмөдны первојја пјатилеткалыс завојеванһөјассö, бурмөдны мiян ужлыс качествосö, тырвыја төдмөдны выл техника.

Мөд пјатилеткаö партија да правителство сувтөдисны мог—тырвыја ужö бостны (освоить) став производствосö, кодöс лөсөдис рабочöй класс первојја пјатилеткаын, да öтщöщ јешщö паскөдны производстојассö.

ВКП(б) ЦКК да ЦК-лөн јанварса пленум аслас постановленьöын индö, мыј мөд пјатилеткалы, көсјö-кө сiјö артавыны уна серјознöй успехјас вылö, колö содтыны выл стрöителство öнiја лозунг дiнö выл предпрiјатiјöјас да выл техника освоитөм выл лозунг.

Но выль предпријатіјөјас да выль техника освоитны лоө сөкыджык важ фабрик-заводјасөс ісползутөм дорыс, лібө најөјасөс выльдөдөм дорыс, кодјаслыс техникасө освоитөма-нын. Выль предпријатіјөјас да выль техника бура освоитөм вылө колө уна кад, уна сөкыд-тор лоө вермыны, медем кыпөдны квалифікаціјанысө рабочөјјаслыс да інженерно-технічөскөј персоналлыс, кытчөң најө оз велавны тырвыја ісползутны выль техника". (ВКП(б) ЦК да ЦКК өтувја пленум резолюціјаыс).

Подсочникјаслы сіјө лоө, медвојдөр, со мыј: уж техникасө освоитны колө сіңі, мед быд подсоченнөј пуыс да быд гектар вөрыс унжык живіца перјыны өніја перјөм серті.

Нөшта, сіјө лоө, мед перјөм живіцаыс лоө јона бур качества.

1934-д воын Союзлесхімлы, правітелство щөктөм серті, колө перјыны 40 сурс тонна живіца.

1933-д воса задаңнө серті тајө задаңнөыс абу зев ыжыд, сөмын сіңі колө вөчны, мед быд подсоченнөј пуыс унжык живіца бостны да мед сіјө вөлі јона бур качества.

Татујөд партіјалөн щөктөмыс олөмө пырас мөд пјатілетка первојја воын, пондам-кө мі ужавны Сталін јорт квајт історічөскөј условіјө серті, бура-кө төдмө-дам ужыслыс техникасө, пондам-кө ужавны социалістічөскөј методјасөн, соцордјысөм да ударнычество паскөдөмөн.

Сөвет Союзса подсочникјаслы колө мобілізутны став выннысө да честөн тыртны мөд пјатілетка первојја воыс промфінплансө.

МЫҢ СЕТӨ ПОЖӨМ ПОДСОЧКА

Гожөмын либө тулысын-кө пилтан пожөм, коз, сус-пу либө мукөд лыска пујас, пилтанинас керјас і мырјас лоө пырыстыдалана (прозрачный) југыд, клејкоф, дука сір.

Керјас і мырјас медуна сірыс петө кырс бердса јукөныс. Сіјө јукөныс пуyslөн шусө заболоңөн.

Абу сіра, либө зев омөла сіра мыр шөрті.

Пу шөрыс, сіртөм іныс, шусө јадраөн.

Лыска пу увјигөн либө гогналігөн быд дојдөм местаөд пу кузалаыс, вужсаңыс јылөқыс, сірыс мытчысө.

Сувтса (быдмыс) пу-кө керыштан, либө сылыс кырссө кулыштан, сірыс петө-жө.

Kodі вөвлі лыска вөрын, төдө, пу-кө древесінаөқыс керыштан либө кырссө кулыштан, дојдөмінө чөжсөны сір војтјас. Најө өтторја унжык да унжык лооны да һ дырөн тыртөны дојсө; мыјкөмында сір візувтө улө. Мыјкөдыра мыгті вөчам-кө мөд дој (керыштам либө кырссө кулыштам) воқзаыскөд ортчөн, сені бара пондас сір чөжсыны. Көт кымын дој вөчам пуө тулыс, гожөм да арбыдөн, пыр быд дојын пондас чөжсыны сір.

Медуна сір јансалө пожөмлөн, пөшти һөті сірыс абу корја пујаслөн.

Јона важөн-һін та-јылыс төдмалісны јөз, важөнсаң-һін пөлзутчөны пожөм сірөн, чукөртөны сіјөс пујас лөсышталөмөн.

Мыҗкөмында җырыс лөсыштөминас і космо, виҗо пусө локвөчыс гаҗасыс, пусө лөзөдөмыс, јона космомыс, төвса көзыдыс; а мукөдыс виҗалө лөсыштөмулас лөсөдөм дозјө.

Лөсыштөминын космом җирсө һимтөны галіпотөн. Кіҗерҗык җирсө, кодөс дозјасө чукөртөны, шуөны жиҗицаөн.

Посһи дозјасө чөҗсөм җир чукөртөны ведрасө, ведрасасыс кистөны бөчкајасө да мөдөдөны заводјасө переработка вылө. Заводјасын жиҗицасө медвојдөр весалөны јогыс да ваыс, кодјас вескалөны жиҗицаас чукөртиҗас, сөсса сөстөммөдөм жиҗицасыс вөчөны каһифоль да скипидар. Кымын јогтөмҗык да ватөмҗык заводө вајөм жиҗица, сымын унҗык да бурҗык каһифоль да скипидар сетыс артмас. Медсаһын јона жебмөдө каһифольмыс качествөсө јогөс жиҗица. Сывөсна жиҗица виҗөдысјаслы јона колө төҗдысны, мед жиҗицаыс оз јогөссы, мед сы пыщкө оз вескавны кырс җирјас, лыс јемјас, струҗкијас да с. в.

Став уҗыс, мыҗ колө вөчны жиҗица виҗөдигөн, шусө подсочкаөн.

Жиҗицаыс каһифоль да скипидар вөчыс заводјас шуөны каһифольно-скипидарһөј заводјасөн.

КУЩӨМ КОЛАНЛУНЫС КАҢИФОЛЬЛӨН ДА СКИПИДАРЛӨН СОЈУЗСА НАРОДНӨЈ ОВМӨСЛЫ

Каһифоль да скипидар колөны Совет Сојузса уна пөлөс промышленносты.

Скипидар колө уна пөлөс лекаствојас да офеколон вөчны, уна пөлөс лечебһөј нуждајас вылө. Мануфактура да реҗина иҗфелльөјас вөчыс фабрикајаслы скипидарыд зев-жө колантор.

Нөшта, уна скипидар муһө химическөј промышленностын, көһи сыыс вөчөны. искусственһөј камфара, а сиз-жө уна мукөд производствојасын.

Каніфол скіпідарыс-на јешщö коланжык тор. Пемыд сорт каніфолыс вöчöны мајтöг; шöр сорт — југыджык каніфол — мунö бумажнöј промышленностö, бумагајассö клејитавны, а медбур сорт каніфолыс вöчöны лакјас. Каніфол колантор типографскöј краскајаслы, літографскöј чернїлалы, вöчны сургуч, бöчка емал, уна пöлöс мастїкјас, көрт озысөн паяјтїгөн да с. в.

Торја-нын уна каніфол колö Сöвет Сојузлы. Öд мїјанын, Сöвет Сојузын, кушöм јона быдмїсны да паскалісны мајтöг вöчан заводјас, мануфактура кыан фабрикајас да мукöд производствoјас, кытчö воыс-воö унжык да унжык каніфол колö.

КУЩÖМ УЖЈАС КЕРÖНЫ ПОДСОЧКА ВÖЧИГÖН

Медым вöрыс унжык жївіца бостны, сы могыс медвојдöр колö пусö подсочкавылö гötöвїтны, сесса вöлїстї, пусö керышталöмөн, вїјöдны сыыс жївіца.

Сывöсна подсочка ужјас јуксöны лöсöдчан ужјас вылö да производственнöјјас вылö.

Лöсöдчан ужјасөн шусöны сещöм ужјас, кодөн лöсöдöны пусö сыыс жївіца вїјöдöм вылö. Со сїјö ужјасыс. Медвојдöр промысловöј мастер лїбö технїк пасјалöны подсочївајтан пујас да пујас вылас интасјассö, кытї колö вöчны подсочка, а сесса рабочöјјас заводїтöны ужавны.

Первојја ужöн лöс сїјö, мыј проммастерөн лїбö технїкөн пасјöм местаыс пу вылыс кулöны кыз кырссö.

Сїјöс вöчöны гогналöмөн; гогналöны сетчöз, кытчöз кырсыс оз кол сöмын зев вöснїфїк öткыза гöрд, кытчöз пуыс оз „банјы“. Кырс кулöмсö шуöны пу банјöдöмөн.

Кор пу банјöдöмыс ештас, банјöдöм улас жївіцасö чукöртны лöсöдöны доз.

дозсö шуöны прїюмнїкөн.

дозјассö пујас бердö крепїтöмыс шусö прїюмнїк лöсöдöмөн.

Жівіца чукөртөны уна пөлөс пријомнікө. Овлө, пријомніксө топыда тувјалөны пу бердө көрттувјөн. Овлө і сізі—пријомніксө өшөдөны либө пуктөны пуө тувјалөм тувјас вылө, көстыл вылө, либө пуө вөчөм шелө—щәпө, кызі јешщө сіјөс шуөны. Сещөм пријомнікјассө шуөны өшалыс пријомнікјасөн. Ем јешщө өтi сорт пријомнікјас, кодјасөс вескыда пуас вөчөны пусө роҷөдөмөн. Сещөм пријомнікјассө шуөны буровөј пријомнікөн.

Топыда топөдөмөн лөсөдөны көзыра пријомнікјас. Сещөм пријомнікјассө вөчөны цинкујтөм ліста көртыс, пластінкаыс 24 см куға да 8 см паста; дорјассө вундөма.

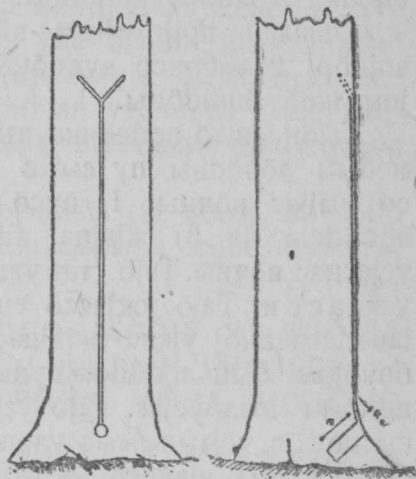
Пластінкасө кусінтөма картуз көзыр модаөн, сывөсна і пријомнікыс көзыраөн шусө.

Тәјө сорта пријомнікјас көрттувјөн тувјасгысөны пу бердө.

Өшөдөны пу бердө либө сувтөдөны шап вылө воронка-пријомнікјас уна пөлөс матерјалыс. Најөс пу бердө позө лөсөдны тувјастөг.

Пријомнікјас лөсөдөм бөрын банөдөм улө пу куғаыс јөс инструментөн вөчөны зөланік жөлөб—жівіцаыслы пријомнікө віјавны. Сіјө жөлөбсө шуөны жівіца віјөдан жөлөбөн.

Жөлөбыскөд щөщ вескыдладорө і шујгаладорө сіјө вылысладор помсаң вөчөны первојја вундөм—подновка (щөкыда најөс усјасөн шуөны).

1 сер. Буровј пријомнік, роҷөдөма пусө банөдөм улысті. Вескыдладорас петкөдлөма, кызі сіјөс пуас вөчөма.

Мыј воҗык вөчны — пријомник лөсөдны, ал живіца вiјөдан жөлөбок усјассө вундыны? Сiјө лоө пријомникјассајын, кушөм пријомник көсјөны пуктыны; сылылыг рабочөјлы проммастер вiсталас.

Көсјөны-кө лөсөдны көзыра-пријомникјас лiбө буровөј пријомникјас, секи пусө банјөдөм бөрын војдөр пријомникјассө лөсөдөны, сесса вөлісті живіца вiјөдан жөлөбсө вундөны.

Ошалан пријомникјас-кө көсјөны лөсөдны, секи војдөр жөлөбоксө вундөны, а бөрынас сы вестө пријомниксө өшөдөны.

Тажөн ештө подсочка вылө пу лөсөдөм. Сiңкө инө, медем лөсөдны пу сыыг живіца перјөм вылө, колө со мыјјас вөчны: 1) пусө банјөдны, 2) пријомникјас лөсөдны да 3) живіца вiјөдан жөлөбокјас первојја усјаснас вөчны. Тајө став ужјасыс шусөны лөсөдчан ужјасөн. Тајө ужјассө ештөдөм бөрын вөлісті производственнөј ужас (живіцасө перјыны) кутчiсөны. Рабочөјјас быд лөсөдөм пувылын быд вежонын кыкыг вөчөны выл усјас. Сiјө усјасыс iк-жө первојја усјасыскофөс, сөмын сыыг улөжык вөчсөны. Выл усјасыс бара живіца вiзувтө, жөлөбсаң пријомникө вескалө. Усјас вундалыг рабочөјјас шусөны в з д ы м щ и к ј а с ө н.

Мукөд рабочөјјасыс чукөртөны пријомникјасыс да жөлөбјасыс живіцасө ведрајасө, сдajтөны најөс живіца вiқан инө. Сiјөс вөчөны өтчид быд вежонын.

Живіца чукөртиг рабочөјјасөс шуөны сборщiк-јасөн.

Сiңкө инө производственнөј ужјасөн лоөны со мыјјас 1) усјас вундалөм да 2) живіца чукөртөм.

Мыла колө сымда уж вөчны: 1) пу банјөдны, 2) пријомникјас сувтөдны, 3) живіца вiјөдан жөлөб вөчны, 4) усјас вундавны да 5) живіца чукөртны? Оз-ө поҗ чiнтыны ужјассө? Оз-ө поҗ жөлөбсө да усјассө лөсөдчан ужјастөг вөчны? Секи ескө живіца перјөм вылө ешажык ужалан кад ковмас.

Оз, оз поз ужјасөн чинтысны і со мыј понда.

Жівіцасө позө перјыны пуыс пусө банјөдтөг і жөлөбјас вөчтөг, но сіјө оз чинты ужјалан кад воштөм, а содтас.

Пусө-кө он банјөд да жөлөбсө-кө он вөч, лібө омөла-кө (кызсурө) најөс вөчан, секі жівіцаыд омөл лоө, дај уна сіјө весшөрө му вылө віјалас.

Сізкө інө пусө банјөдөмыс да віјөдчан жөлөбыс шук коланторјас. Медем јешщө уна жівіца шедас, колө кужны пу вылын усјассө вундавын. Усјас вундалан ног ем некымын. Став віјөдчан ужыс да усјас вундалан ногыс өтлаын жеңыда шусөны подсочка способөн.

Подсочка способјас торјалөны сы серті, вөчны-ө став лөсөдчан ужсө, алы чинтысөмөн сіјөс нуөдны, да кызі усјас вундавын.

КУЩӨМ ПОДСОЧКА СПОСОБЈАСӨН УЖАЛӨНЫ ПОДСӨЧНӨЈ ПРОМЫСЛЈАС ВЫЛЫҢ УРАЛЫҢ ДА МЫЈӨН НАЈӨ ЈАНСАЛӨНЫ МӨДА - МОДЫС

Подсочнөј промыслјас вылын Уралын медјона паскалөма кујим подсочка способ. Өтө способөн ужалігөн вылын урчитөм став ужсө колө вөчны: пу банјөдны, жөлөб піскөдны, пріјомнікјас сувтөдны, усјас вундыны, жівіца чукөртны.

Тајө способөн ужалігөн первојја ус гозсө вөчөны выліас, мукөдсө — пыр улөжык да улөжык. Усјассө вундөны жөлөбсаң өтарас і мөдарас.

Стружкісө вундөны пу вомөныс. Жівіцаыс візувтө жөлөбөдыс.

Тајө способнас медвојдөр пондөмаөс ужавны Германіјаын, сывөсна сіјө шусө немецкөј подсочка способөн.

Немецкөј подсочка способ міјанын, Совет Сојузын, а сіз-жө і Уралын медјона паскалөма.

Мөд способыс, кызі Сојузын ужалөны, неуна јан-

салö первојјасыс. Мөд способөн ужалігөн жөлөбсө оз вөчны, а вөчоны сөмын со мыјјас: пусө банјөдөны, пријомнікјас сувтөдөны, усјас вундалөны да жівіца чукөртөны.

Сіқикөн мөд способөн ужалігөн өті уж оз вөчны. Нөшта, мөд способөн ужалігөн первојја ус гозсө вөчөны уліас, пријомнік бердас. Мукөд усјассө вундалөны пыр вылөжык да вылөжык.

Вундыныс заводітөны банјөдөм дорсаңыс отарсаңыс і мөдарсаңыс да вундөны шөрөчыс. Жівіцаыс визувтө веркөс пастаыс. Медвоқ тајө способнас заводітісны ужавны Америкаын, сывөсна шусө американскөј подсочка способөн.

Кожмөд способөн ужалөны сөмын уралса промыслјас вылын, сывөсна шусө уралса подсочка способөн. Секи оз ковны ны пу банјөдомыс, ны пријомнікјас, ны жөлөб.

Пријомнік пыдді лөсөдөны, сіқ шусана, віқөдчан (зеркалө).

10 — 15 см вывна мусаңыс кырссө вундөны, а јешщө 50 см вылаті, көні көсјөны вөчны подсочкасө, кырссө да лубсө кулөны.

Віјалыс жівіца космө віқөдчан вылас да вундөм пу веркөс вылас, кытыс сіјөс бөрынжык вуштөны, а мыјкөмында жівіца муөчыс віјалө. сіқи вес вошө.

Стружкісө оз пу вомөныс вундыны, кызі һемецкөј да американскөј способјас дырјі, а пу куҗаыс.

Код способыс - нө тајө урчитөм способјасыс буржык, кодногөн ужавны буржык велөдчыны? Медбур способөн лыддыссө һемецкөј.

2 еер. Вздымщік вундө усјас һемецкөј подсочка способөн ужаліг.

МЫҖОН ҢЕМЕЦКӨҖ ПОДСОЧКА СПОСОБ БУР- ЖЫК МУКӨД ПОДСОЧКАЖАСЫС

Ми өни төдам-нын, мыҖ ңемецкөҖ подсочка дырҗи живіца перҗан інти вылыс вундыштоны пусө пыр ули-тиҗык. А учонөҗас каҗалөмаөс, кор-пө выл вундөс воҗаҗасыс улөҗык вөчан, секи быд вундөсыс унҗык живіца петө вылө вөчан вундөсҗасыс серҗи. Сіҗө сывөсна, мыҖ живіцалы бура петөм вылө колө, мед вундөминас пуыс унҗык ва воас.

Пуө ва каҗө вужаңыс дровесина вылысладорса слөҗҗастыс.

Сывөсна, вундыны-кө путө вылітиҗык вундөминыс, выл вундөм инө ваыс еҗажык-нын вескалө; а выл вундөс-кө улөҗык вөчны важ вундөсыс, секи сетчө ваыс унҗык воас, вылыс вундигөн вундысөҗөны ва воан слөҗҗасыс-да.

Сіҗикөн, ңемецкөҖ подсочка дырҗи, быд выл вундөмыс (усыс) живіцаыс унҗык пондас воны мукөд ногөн перҗөм серҗи.

Ми каҗтылим-нын, мыҖ заводҗасын живіцаыс вөчөны каңифоль да скипидар. Скипидарыс пөшҗи кыкпөв дона каңифольгыс. Сывөсна бурҗыкөн лөө сещөм живіца, көни унҗык скипидарыс.

Но скипидар зев кокңиа пакталө живіцаыс живіца виҗалиҗас і приҗомңикгыс.

Быдөн төдөны, мыҖ өтмында ва-кө кистны лапкыда паскыд дозҗө (шуам, төрөлкаө) да жужыда векңи дозҗө (шуам, стөканө), паскыд дозгыс ваыс реҗидҗык пакталас. (Тажө опытсө быд рабочөҗ кокңиа вермас вөчны).

Җик-жө сіҗи лөө скипидаркөд живіцаын. Живіцаыс-кө кыз слөҗөн виҗалө, секи сыыс скипидарыс омөҗҗыка пакталө.

ҢемецкөҖ подсочка дырҗи живіцаыс летчө векңи-җик жөлөбти кыз слөҗөн, сывөсна сені скипидарыс омөҗҗыка пакталө.

Америкаса да уралса ногөн ужалігөн жівіцаыс віјалө вөснi слөјөн вундөм ін пасталаыс, сывөсна секи жівіцаыс скипидарыс ödjö пакталө. Нөшта, уралса ногөн ужалігөн мыкөмында жівіцаыс вескыда муөз визувтө, вес вошө. Та сертi зев гөгөрвоана, мыј унжык скипидар сiјө жівіцаын, kodөс вiјөдөмаөг немецкөј способөн. Сiң-кө немецкөј вiјөдчан ног медбур да сывөсна медјона i паскалөма.

Немецкөј ногөн ужалігөн јона уна жівіца во ö мукөд ногөн в јөдчөм сертi, дај жівіцаыс буржык, ценнөјжык.

Сывөсна немецкөј подсочка дырјi лишнөј уж вөчөм — вi өдчан жөлөб пискөдөм — зикөз вештысө.

Медомө вiјөдчан ногөн лөө уралса вiјөдчөм. Тазікөн перјөм жівіца зев лок качества да уна сiјө летчө муө, көт i тазікөн перјигөн оз ков керны кык сикас уж: 1) банјөдөм да 2) вiјөдчан жөлөб пискөдөм, да зикөз оз ковны пријомњикјас.

Сывөсна тајө ыгаын ми пондам сорнитны сөмын немецкөј способ јылыс, кыцi сiјөс буржыка пуктыны да кушөм инструментјасөн ужавны.

КУЩӨМ ИНСТРУМЕНТЈАС КОЛӨНЫ ПОДСОЧКА ВӨЧНЫ DA КУЩӨМӨГ МЕД НАЈӨ ВОЛИНЫ

Пу банјөдөны воропа жынвија гөгрөс гогинөн. Сiјөс вөчөны бур укладыс, бур закалкаөн. Јостөмладорыс гогинлөн ужалігөн мед оз куснас ны оз пiнөссы поснiфiк увјасө инмалөмыс.

Гогин воропјассө вөчөны кыззыс, колө, мед најө вөлины зик шылыдөс, мiчаа стружитөмаөг.

Льока вөчөм воропјас — абу-кө шылыдөс најө — музтөдөны гогнасысөс, сывөсна сiјө ещажык гогналө.

Пу банјөдөм бөрын вiјөдчан жөлөбјас пискөдөны. Сiјөс вөчөны хак инструментөн.

Хак вөчөны бур качества инструментальнөй укладыс. Сылөн формаыс кышжынја векнѣѣк реѣецкоѣ.

Хак зев топыда зелөдчысө воропјас бердас кык болтөн да гажкајасөн. Вороп куѣасө колө вөчны 60 см, кыѣыс.

Хаксө сујоны вороп вылысладор помас вөчөм вундөсө сіѣі, мед хак роѣыс бурещ лоө өтвестын вороп роѣыскөд . Секи роѣас сујоны виѣта болт да виѣтөны гажкоөн — ѣолаѣк гажка кључөн бергөдлөмөн.

Хаксө зельда колө крепітны, мед ѣекодарө оз вөр.

Вундалыс дорышыс хаклөн мед лоө өткоѣ лечыд 250—300 ус вундыштїг чөж. Увјасө да шупөдјасө хак дорышөс оз ков пїѣөстны.

Хак — медответственнөй инструмент подсочка вөчїгөн,

сывөсна сіјөс ѣөбігөн јона колө бөрјысны. Пу банјөдөм бөрын мөд ужөн лоө прїјомњкјас сувтөдөм. Сїјөс вөчөны уна пөлөс инструментјасөн.

Көзырокјас тувјавны колө сөмын мөлөт.

Воронка-прїјомњкјас, шапө-кө најөс лөсөдөны, куш мөлөтөн он вермы сувтөдны, сетчө колө јешщө уклад өжїн. Кыкыс-кујıмыс мөлөтөн өжїнө кучкыштөм бөрын өжїныс пырыштө пуө, артмө векнѣѣк щель, кодї шусө шапөн. Буровөј прїјомњкјас лөсөдөны центровка-буравјасөн.

Тажө став урчїтөм инструментјасыс колөны лөсөдчан ужјас вөчны,

3 сеп. Кышжынја гогїн пујас гогнавны (банјөдны) да сіјөс төчїтөм.

Выл вундöсјас (усјас), медважнöј ужсö подсочка ужлыс, вöчöны хакөн лібö вздымочнöј стамескаөн.

Хакөн усјас вöчöны секи, кор најö лооны не вылынжык метрыс мусаһыс. Метрысвылын усјас вöчöны вздымочнöј стамескаөн.

Усјас вöчöны сјö-жö хакөн, кодөн пискöдöны жöлöб, сöмын уссö вöчны хаксö воропас неуна мöдногөн тувјалöны. Усјас вöчны хаксö крепитöны ичöтжык пельöсөн жөлöбјас вöчан хак дорыс. Сы могыс хак воропö кöймöд роç пискöдöны, неуна ылöжык помсаһыс первојја роç сертыс.

Медым жөлöб пискöдан хак лöсöдны усјас вундавны, колö сылыс гажкасö перјыны, вылысса болтсö кыскыны, улысса болтсö лчöдны да хаксö воçö жöткыштны, мед сылөн вылысса роçыс лоö öтвестын воропса мöд роçыскöд. Сыбöрын роçас болт сујны да вылыс гажкаөн крепитны. Гажканас-жö топыда зелöдöны i мöд, лчöдлöм болтсö. Сiçi лöсöдöм хакөн вундалöны усјас.

Прижомникјасыс живіцасö лепталöны лстövöј кöртыс вöчöм пу воропа зырјасөн.

Кöзырокјасыс перјалан зырјыс вескыпелöсаöс, а воронкајасыс — конуса, воронка модааыс-жö.

Прижомникјасыс живіцасö чукöртöны ведрајасö да карнанөн новлöны храніліщеö, кiстöны бöчкајасö.

Хак да стамеска — вздымочнöј вундалыс инструментјас; гогін — гогнасан инструмент, зырјас да ведрајас — живіца чукöртан инструментјас.

Медым тајö урчитöм инструментјаснас кокни вöли ужавны, колö најöс бура вiçны.

КЫÇИ ИНСТРУМЕНТЈАС ВIÇНЫ

Инструментјасöс бура вiçöмөн лоö кадын да мiчаа најöс чiстiтöм, лчкi тöчитöм, бура вiçöм.

Медса-һин бура колö вiçны вундалыс инструмент-

жасо. Медым правільножа тóчитны інструмент, колò тóдны, кыці сїжос тóчитны. Медвождòр зев бура колò тóдны, мыҗ вундалыс інструментжасòс ҥекор оз ков лчтыны напілокжасөн. Најòс лчтòны тóчїлаөн лїбò зуджөн да лчтанөн, ваөн кòтòдòмөн.

Тóчитòм воґвылын інструментсò вождòр колò чышкыны карасїна рузумөн (ветòкөн), сесса сòстòм кос рузумөн.

Інструментжас тóчитавны рабочòјлы пыр колò сòрсыс новлòдлыны чòрыд (крупнозернистый) зуд да ҥебыд (мелкозернистый) лчтан, да ва.

Інструментсò колò мыҗны пызан, лабїч лїбò мыр бердò да сїці тóчитны, вождòр ваын кòтòдòм чòрыд зудөн. Тóчитны колò пыр рещец пыщкòсладорсаҥыс.

Тырмымòґ-ò тóчитòма хак чòрыд зудөн, тòдны сòкыд, колò ыҗыд навык. Выл уҗалыслы колò тóчитчыны проммастèр велòдòм сертї да ештòдны тóчитòмсò, кор сїјò-жò щòктас.

Тóчитòм хаклөн мед оз ло ҥї öтї пїҥ ҥї гїрсҥїтчòм рещец вылас да рещец јосїныс мед оз пòр (завалївајтчы). Чòрыд зудөн лчтòм інструмент поҗјалòны ваөн, сесса правїтòны ваын кòтòдòм ҥебыд зудөн (лчтанөн), правїтòны сїці-жò рещец пыщкòсладорсаҥыс.

Тóчитòм хак да стамеска мед брїтвакофòс вòліны. Сòмын сещòм інструментжасөн кокҥы усјас вундавны пу вылын да пуыс уна жївїца сетас.

4 сèр. Рабочòј інструмент тóчитò, хаксò правільножа пуктòма.

Правка бõрын инструментсõ бара ваын пожжалõны да косõз чышкõны, а резецсõ гартõны сõстõм кос рузумõн да сiқи кос инын виõоны вылыс ужавтõз. Инструментјас пырколõ тõчитны ужалõм бõрын рытнас, мõд лун кежлõ. Некор оз ков тõчитчõмтõ аскија лун кежлõ колõдны. Ужвылõ петигõн рабочõјлы колõ бостны сõрсыс бура тõчитõм инструментјас кынқи јешщõ карасiн бутылка лiбõ јона карасiнõн кõtõдõм рузум, кос рузум, зуд да лечтан.

Медвоzza 5—10 уссõ вõчõм бõрын рабочõј проварајтõ инструментјассõ — бура-õ најõс тõчитõма, видлалõ вундõминјассõ. Быд вундыштõмлõн поверхногыс-кõ нач шылыд, бытõтõ отполирујтõма, некытõни абу весиг iчõтiк гыжна ии гõнкоф пу сi, сещõм инструментјасõн позõ ужавны. А пу вылыс-кõ казалан кõт iчõтiк гыжна лiбõ гõнкоф сi, најõ петкõдлõны, мыј инструментыс омõла тõчитõма. Воzõ ужавтõз инструментјассõ вылыс колõ лечтавыны, мед инструментыс пусõ некушõма оз гыжјав ии оз нещкы пу сiјассõ.

Вздымщiклы (усјас вуeдалыслы) ужалан лунõн колõ вõчны ещавылõ 2 сурс вундыштõм; сeкi сылõн инструментыс неуна ныжмыны иин пондас. Медем ужаланлун чõж инструментјасыс õткоф лечыдõс вõлины, колõ најõс лечтавыны быд 150—200 ус вõчõм бõрын. 150—200 ус вундõм бõрын вздымщiк чышкõ инструмент резецсõ карасiна рузумõн, сeсса кос рузумõн, сыбõрын лечталõ ва лечтанõн. Кадын-кõ лечтавыны, сывылõ колõ сõмын унавылõ 2—3 минут.

Кадын кõ—150-200 ус вундõм бõрын — он лечтавыны инструментыс ныжмõ, ужавны сõкыджык лõ, ныж инструментјасõн вундõминыс жiвiца ещажык петõ; дыр лечтытõм јона ныжмõм инструментјас лечтыны сõкыджык, дыржык лõ.

Уж ештõм бõрын инструментсõ колõ чышкыны карасiнõн, сeсса кос рузумõн; сыбõрын резецсõ гартны сõстõм рузумõн.

Обязательнӧй правілӧ: ужвылӧ нуны, ужвылыс вајны да гортын вічны реџецсӧ век рузумӧн гартыштӧмӧн. Реџец кӧртӧд колӧ раҗлыны сӧмын ужалігӧн да реџецсӧ тӧчитны. Гогінҗас тӧчитчысӧны җік-жӧ сізі, кыҗі вундалыс інструментҗас, сӧмын гогінлы озков вывтӧ јона тӧчитӧм. Правілнӧҗа тӧчитӧм гогін бостӧ кыз кырҗ, а омӧла тӧчитӧм сіјӧс чеглалӧ. Гогін тӧчитӧны лӧбӧ тӧчїлаӧн, лӧбӧ зудҗалӧмӧн.

Пріјомнік сувтӧдан інструментҗас — ӧҗін — шапҗас вӧчны, да бурав — буровӧй прїјомнікҗас роҗӧдны, лечтӧны-жӧ. Ӑҗін да центровка-бурав лечтӧны војдӧр напілокӧн, сесса правїтӧны зудҗӧн. Тӧчитӧм воҗын најӧс сізі-жӧ карасінӧн да кос рузумӧн чышкӧны. Нӧкор буравтӧ озков сувтӧдны јоснас куш му вылӧ, сыс сїјӧ ныжмӧ, а вїнт костас вескалӧны лыачірҗас, кодҗас сӧктӧдӧны ужсӧ.

Мукӧд інструментҗас, кодҗас колӧны подсӧчка дырҗї — безмен, жївіца чукӧртан зырҗас, ведраҗас да мукӧд, колӧ кады-кадӧ щӧкыда весавны, ӧд на бердӧ сїбдӧ жївіца. Зырҗас колӧ весавны быд лун ужалӧм бӧрын, жївіцасӧ вуштыны пуртӧн, сесса зырсӧ карасінӧн чышкыны да вічны пыр ӧтї местаын. Мїчаа колӧ весавны жївіцаыс і мукӧд інструментҗассӧ.

Кор інструментҗасыд чїстӧјӧс, мїчаа да правїлнӧҗа тӧчитӧма, бура віҗысӧны (хранятся), секї наӧн уна верман вӧчны, уж производїтелност вылын лӧӧ. Сещӧм інструментҗасӧн збылыс пдӧ уҗавны ударнӧҗа, мунны медвоҗын соціалїстїческӧй ордҗысӧмын.

КЫҒІ ПРАВИЛНӧҒА ВӐЧНЫ ЛӐСӐДЧАН УҒҒАС

Кушӧм правїлӧҗас емӧс подсечка лӧсӧдчан уҒҒас вӧчны?

Пу банҗӧдӧны сӧмын сетї, кытї пасҗӧма. Банҗӧдан інтассӧ куҗа серҗыс і паста серҗыс лӧсӧдӧны пром-

мастер щоктөм серті. Банјодан иныс кырссө бостоны рөвнөј слөјөн сізі, мед колас кырсыс, гөрднөсө-корішнөвөј слөјыс, колө унавылө саңтиметржын кызта, мед сені некущөм потас ез вөв. Сөмын медулысас, кытчө көсјөны көзырок тувјавны, кырссө кызжыка колөны. Банјөдөм инын мед некущөм жежыд ін (пу) оз ло. Жежыд иныс овлө, кор кырс бостысјасыс лока ужалөны, лшнөј кыза кырссө нещыштөны.

5 сер. Пу банјөдөм.

Пу банјөдыслы колө новлөдлыны сөрсыс гогін, зуд да мерка-бең, кытчө пасјөма банјөдан интас куфта-паста.

Банјөдчыс аслас мерка серті војдөр пасјө гогныштөмөн пу вылө банјөдан интас, гогныштө улысладор і вылысладор помсө; сесса меркасө лөсөдө пу вомөныс да интас пастасө пасјө.

Сыбөрын заводітө банјөдчыны: зев терыба гогіннас кырссө кырссө, гогналө вылісаңыс улөңыс. Кырссө слөјјасөн бостө. Медым интас оз жежыдчутөссы, быд гогныштөм помаліг, гогін воропјассө колө неуна аслаңыд кыскыштны.

Пу кызта серті, өті пусө өтпырјө поңө банјөдны кык, кујім дај нөмлаті. Сөмын оз поң быд местаө пу бердө бура пріјомнык лөсөдны; өті пуыс да мөд-мөд интасыс оз өтмында жівіца понды петны. Сывөсна проммастер лөбө технык асныс бөрјөны пу вылыс местасө, көні унжык жівіцаыс, кытчө пріјомныксө буржык лөсөдны.

Өті пусө-кө уналаті банјөдөны, банјөдөмін костјасыс кырссө оз ков вөрөшітны, мед банјөдөмінјасыс

оз отлаасны. Банјөдөм костјасө-кө кырссө он кол, вздымщик усјассө вөчигөн вермас сизі вундыны, мыј пу гөгөрыс лоө вундөм кыш. Сещөм пу (гөгөрыс-кө вундөма) вѣсмө, њекущөм живіца оз понды сетны, қосмө. Сизікөн артмө, мыј банјөдчыс-кө паскыдҗыка пусө банјөдас проммастерөн индөм серті, секи сижө ышнөј ужыс оз пөльза ло, а зев ыжыд вред.

Банјөдчыс-кө банјөдас ічөтжык интас проммастерөн индөм серті да вөснидҗыка гогналас, секи вздымщиклы кызжык слөј лоб вундавны; сыыс сылөн инструментаасыс өдјө ныжмасны, ачыс пондас муңны, еща вөчас, а кырсыс, коді пондас усјас вундигөн четчавны, вескалө пријомныкө, јөгөстө живіцасө. Сывөсна, медем урчитөм локторјас оз лоны, путө колө банјөдны зик сыыжда, кызі индөма проммастерөн. Корішневөјнысө-гөрд слөјсө-кө колөдны вөснидҗыка, секи сені њекущөм потас оз ло. Арса да тулысса банјөдчигөн чуөн-кө инмөдчан банјөдөм инө, сылы колө њеуна бөр сетчыны (пружинить).

Јежыдчутјаса банјөдчөм лыдҗыссө бракөн, сывөсна сыыс ужалыслы оз мынтыны.

Банјөдчөм бөрын пријомныкјас лөсөдөны. Пријомныксө колө рөвнөја сувтөдны, зумыда крепітны пу бердас да мед оз вијав.

Көзырокјас пуктаваны мунигөн ужалыслы сөрсыс колө бостны көзыроктыра да көрттувтыра ведра, мөлөт да гогін.

Воронкајас пуктаваны мунигөн колө бостны ведра воронкајасөн, өјин-стамеска да мөлөт.

Буровөј пријомныкјас лөсөдны рабочөјлөн мед вөліны центровка-бурав да живіца чукөртан зыр стружкі шыблавны.

Гогін рабочөјјаслы колө сыпонда, медем лөсөдавны банјөдөм, көні көзырокыс абу стөч пу бердас.

Көзырок сувтөдтөз вөјдөр колө мерајтны стөчө

сіјö пу бердас ласкысö да віçодлыны— абу-ö сы местаын кырғас щель.

Кöзыроқыс-кö пу бердас оз стöча ласкыс, колö сіјöс, пу сертыс; лібö вескöдны, лібö кусытны, лöсöдны шук сіі, мед кöзырока пуа костын некущöм щель оз ло. Кöзырок тувјалан местаын кырғас ем-кö щель, кöзыроксö тувјавтöç колö гогинөн сеті

6 сер. Рабочöј тувјалö кöзырка пу банјöдöм бöрын.

рöвнэјтны, бырöдны щельсö. Мерајтöм кöзырок тувјалöны пу бердö кујим тувјөн. Медвојдөр жынывыаыс тувјалöны шöрса кöрттувсö, сесса жынывыаыс-жö бокјасса кöрттувјассö. Бокјасса кöрттувјассö оз вескыда тувјавны, а неуна пöлнöн (кöрттув шлапајасыс пöлнэчöны кöзыроклаыс), сіі, мед çикöç тувјалöм бöрын најö зелöдасын іçтiка кöзыроксö. Сыбöрын помöç тувјалöны шöрса кöрттувсö, сесса, јещö кöрттув нöлöд јукöныс мында, бокјасса кöрттувјассö да најöс нукылтöры пріјомнык дорјас бердас.

Кöрттувјас тувјалöм бöрын рабочöј, кокнiфика мöлötөн кучкалöмөн кöзырок улысса дорас, тувјалö кöзыроксö кырғас, сіі, мед кöзырока пуа костас некущöм щель оз ло.

Мерајттöм кöзырок-кö тувјалан, вермасны колны щельас. Сещöм уж лыдыссö бракөн, ужалыглы оз мынтысны. Щельөн-кö кöзыроксö тувјалан, жiвiцаыс пондас муö вiјавны. Щельөн тувјалöм кöзырок колö бөр перјыны, лöсöдны сіјöс пу сертыс, справiтны

банјөдөмсө да вылыс тувјавны, щелтөг. Правильноја тувјалөм көзыроклөн бок дорјасыс рөвнөјөс, һи пулаңыс, һи ортсилаңыс абу каталаөс. Прөверитны сјјөс зев кокһи, гөгрөс карандашөн либө бедторјөн. Рөвнөја тувјалөм көзырок вылыс карандаш һекодарө оз гөгылтчы, а һе рөвнөја-кө тувјалөма — сјјө гөгылтчө кодарө көзырокыс пөһиңа.

Воронка пријомник лөсөдөны вијөдчан жөлөб пискөдөм мысти. 2—3 см сажө жөлөб улысладор помсаң пуө пөһиңөн суцкөны өжин да 2—3-ыс мөлөтөн кучкөмөн тувјалөны сјјөс пуө жөлөб улас. Öжиныс мед пуас оз пыдө пыр. Сыбөрын, пулаңыс киөн өжин вороп вылө личкөмөн, паскөдыштөны щелсө — шапсө, өжинсө кыскөны да сујөны сетчө (шапө) воронкасө. Воронкаыслөн ем кык бокин лапөдкөфјас, өтө лапөдкөфсө и топөдөны щелас. Воронкасө буржык сувтөдны сјјө, мед шапладорас оз ло вурысыс. Шапө воронкасө колө топөдны щук киөн. Сөмын шочиника, кор шапө топөдөм воронка вөрө, поңө јонжыка крепитны сјјөс воронка улысас кокһидика мөлөт воропөн кучкалөмөн. Нөкущөма оз поң крепитны воронка мөлөтөн кучкалөмөн, сыыс воронка вурысыс вермас калкавны да кутас живицаыс вијавны бөкө.

Правильноја пуктөм воронка вескыд жөлөб вестын өшалө, һекодарө оз катовтчы. Неправильноја өшөдөм воронкаыс живицаыс пондас петны ортсө, өд воронкаыс абу ыжыд. Көзырокјас да воронка вөчөны цинкујтөм көртыс, кодө мијанын абу тырмымөң да кодө јона колантор уна отраслын мијан промышленностын.

Медым подсочка вылө ешажык цинкујтөм көрт виңны, өһи, кытчөңкө, пондасны вөчавны буровөј пријомникјас.

Буровөј пријомникыс сјјө — пуас буравөн пискөдөм роң, кытчө живицаыс вијалө (виң. 1 сер.).

Банјөдөм улысладорө сашкөны центровка бурав

да пуас лічкөмөн воропөдыс буравсө бергөдлөны, лічкөны, мед буравыс улө оз ісковт. Буравсө пуас оз вескыда сашкыны, а пөліңөн (45°-а пелөс). 5—6 бергөдөм мысғи, кор бурав бердын пільнөйпыч мытчысас, лічкөмсө колө лічөдыштны, сывөсна, мыј секи буравыс пуө пырө вїнтөн, рабочөјлы колө кутны буравсө бергөдлігас өғи мунөсвічың (направление), мед буравыс некодарө неғи оз катовтчы.

Роғөдны дүгдөны, кор лөсөдөм жұжда індыс (регулятор) роғ вестас кырсө віч віңитас. дүгдөм мысғи буравсө 5—6 бөр бергөдөны, сесга сіјөс кыскөны роғсыс.

Бурав кыскөм бөрын роғдорјассө лечыд стамескаөн шылөдөны, роғсыс стружкісө пәнөн весалөны. Сыбөрын бурав гөтов. Бурав ештөдөм бөрын вөчөны вїјөдчан жөлөб да вундөны первојја ус гоз. Сїјөн лөсөдчан ужјас ештасны.

Вїјөдчан жөлөбјас да усјас вундалөм зев өтветственнөј уж, сіјөс вөчөны сөмын квалифіцірованнөј вздымщїкјас.

Жөлөбсө вөчөны стөч вескыда пу куға ногыс. Чукла пујаслөн пу сіыс чукла, но жөлөбсө вескыдөс-жө колө вөчны. Жөлөб куғаыс абупыр өткоғ, сіјөс вөчөны сы серғи, кымын во арталөны ужавны.

Жөлөб пастаыс 2 см, жұждаыс 1 см. Жөлөб куғаыс жұждаыс да пастаыс пыр өткоғөс — 2 да 1 см.

Жөлөбсө піскөдігөн-жө вундөны вылысладор жөлөб помсаңыс өтарө-мөдарө первојја гоз усјассө. Усјас жұждаыс 1 см, куғтасө поғө вөчны разнөја торја участокјасын. Өғи участок вылын став усыс мед өт-

7-сер. Буровј прїјлмнїк пуө вөчө.

куҗаёсёс. Отар-мөдар усјас кост пелёсыс мед оз лонны 70°-ыс паскыдёс. Кымын ічөт пелёса первојја ус гоз лооны (крут усјас), сымын бур.

Жөлөбсө да первојја усјассө вундөны зев лечыд хакөн, жөлөбыс-кө мусаңыс метрҗынвыјаоҗ, а жөлөбокыс-кө метр дорыс вылөжык кајө, секи сјёс стамескаөн перјөны. Нөшта, колө, мед рабочөјлөн секи щөщ вөлі шаблона мерка, правільнөја первојја усјассө вундыны.

Меркаыс лоө паса бед, сетчө пасјөма жөлөб куҗасө. Помас өшөдөма фаңераыс вундөм либө путорјасыс вөчөм кујимпелёсник (треугольник), кодлөн дорјасыс вундыны колан усјас куҗаыс, пелёсјасыс сещөмөс, кущөм пелёсөн усјассө колө вундыны.

Банјөдөминө, меркасө пу бердас пунктөмөн, рабочөј војдөр пасјө хакөн усјас помсө да жөлөб вылысладор помсө. Сыбөрын жөлөбсө перјө, улисаңыс, пријомниксаңыс. Жөлөбсө куҗаланогыс өтчыдысөн колө перјыны.

Мыјөн пасјөм инө, жөлөб помө воас, рабочөј бергөдө хаксө да секи-жө вундө первојја шујга уссө; сыбөрын вескыд уссө вундө. Кыкнан уссө вөчөны өт-вылаө.

Чукла жөлөбок-кө артмас, секи живіцаыс боктыс кырс вывті пондас вијавны, пријомникө оз вескав. Векни да лапкыд жөлөбыс живіцаыс ортсө-жө пондас петны, војдөрсө ескө жөлөбті мунас, но сещөм жөлөбыс регыд тырө космөм живіцаөн, быт лоө живіцалы кырс вылө петны, пријомникө оз во.

Жөлөб да первојја усјас вундөмөн лөсөдчан уҗјас ештөны. Пу банјөдны да пријомникјас лөсөдны поҗө вогөгөр, а жөлөбјас піскөдавны колө заводитны сөмын апрель мөд җынын, помавны мајын.

Вијөдчан жөлөб да первојја усјас вундөм мысти заводитчө производственнөј уҗ — живіца перјөм.

ПРОИЗВОДСТВЕННОЈ УЖЈАС

Производственнөј ужö пырöны пу выlö лөсөдөм местаö быд 3—4 лун мыстї сөк локтөмсаң вöчны выль усјас да чукөртны живїца.

Выль усјас вöчöны баражö жөлөбсаң, вылысса усјас улö, ортчөн ськөд да сїңи, мед выль услөн вылыс помыс лөö вылынжык важ усјас улї помыс.

Мај мөд жыксаң тајö ужсö вöчöны октябрöң дугдывтөг.

Медым усјасыс правїлнөја вундысасны, рабочөј - вздымщїкы колö правїлнөја инструментасөн ужавны, велөдчыны сїјс төчїтны да правїтны да вöчны рөвнөј, шылыд вундөсјас (усјас) өтчыд вундөмөн. Гөлөмсаң-кө кутчїсны тајö ужö да вöчны ставсө проммастер лїбө технїк индөм сертї, быд рабочөј вермас воны квалифіцированнөј бур вздымщїкө. Быд выль ус гоз вундöны сещөм-жö пөкатөн, кыңи вундөма первојја усјассö, сы куҗаөс-ї. Быд ус гоз колö вундыны жөлөбсаң өтвыласаң. Быд выль усыс петö живїца да жөлөбокөд визувтө прїюмнїкө. Прїюмнїкө төрө кык-кујїм ус гозыс живїцаыс.

8 сер. Вздымщїк вундö ус вздымчнөј стамескаөн немеккөј ногөн, выlö пу вылын.

Живїца чукөртöны быд выль кык гоз ус бöрын; сöмын тулыс-арын, кор пуын живїцаыс еща, сїјс бостöны кујїмыс вундыштөм бöрын. Живїца чукөртыс рабочөјлы колö лоны зев сусөн да öкуратнөјөн живїца бөрјїгөн, живїцасö чукөртїгөн участок вылын мед нїөтї прїюмнїк видлытөг оз кол.

Чукөртыс чукөртö живїцасö ведрајасö да нуö најс

му (земланка)-храніліщеө, кістө бөчкајасө. Храніліщеыс жівіцатыра бөчкајассө руоны заводјасө.

Жівіца перјан ужын меуна кад мунө производственнөј ужјас вылө. Лөсөдчан ужјас пу вылын вөчөны сөмын өтчыд сезонын, а производственнөј уж нуөдіг — усјас вундавны да жівіцасө чукөртны — рабочөј гожөмбыдөн өтї пу дінө волө 30-ыс кымын, вөчө өтї пөлөс ужјас.

Пу банјөдны, усјас да жөлөб вундавны колө вынажык мортлы, сывөсна тајө ужјассө мужікуловжык вөчөны; воронкајас сувтөдны да жівіца чукөртны кокніджык, нывбабајасжык ужалөны.

МЫЈ ЛОӨ КАРРА, УС ВОСКОВ ДА ВУНДАСЈАС ЩӨКТА (ОБХОД)

Медым кокніджыка артавны вөчөм уж, прөстөјжыка пасјавны да вежөравны кызі мыј вөчны, подсочка дырјї, кызі і быд пөлөс мукөд уж нуөдігөн, емөс аслыспөлөс нїмјас.

Сїң, жівіца перјыны лөсөдөм інтас пасјалөм усјасөн шусө карраөн.

Сїңкө інө пу вылын карраөн лоө банјөдөм іныс вундөм жөлөбөн, первојја усјаснас да прїјомнїкјаснас.

Уна усјаса карра јукөн шусө вөчөм карраөн-нїн.

Кык гоз ус кост жөлөб куға (вөчөм карра) шусө ус вовковөн. Быд ус гоз вундөмөн вөчөм карра содө, а вөчтөміныс чїнө.

Выл усјас өтї карра вылө вөчөны кымынкө лун космөсөн. Косталан лун лыдыс петкөдлө щөкыдаө вөчөны выл усјас, мөднөгөн шуөны — щөкыда-ө вөчөны обход, өд рабочөјлы сїјө лунјасө став подсочкаа пусө колө радјыны.

Медым быд усыс унжык жівіца перјыны, вздымшіклы зев бура колө төдї ус вундалан подув правіләјас да шук сїзі ужавны.

ПОДУВ ПРАВИЛӖЖАС ВЗДЫМЩІКЛЫ УСЈАССӖ ВУНДАВНЫ

1. УжвылӖ пет сӖмын начсправнӖј, бура тӖчитӖм инструментјасӖн, Инструментјасыд мед бритвакод лечыдӖс вӖліны.

Ныж инструментјасӖн еща ус вундан, быд усы еща жівіца бостан.

2. УжвылӖ петігӖн сӖрсыд бост зуд, лечтан да карасін.

ИнструменттӖ зудјав быд 200 ус бӖрын. КарасінӖн весавтӖг инструменттӖ он лечты нӖ он вескӖд, а вескӖдтӖм инструментӖн ужыд омӖла содас.

3. Уж бӖрын инструменттӖ гарт сӖстӖм кос рузӖмӖн да кос інын ві.

4. Ужав асывјасын воґ да ӖбӖд бӖрын. Жар лунјасӖ асја 10 чассань рытја 4 часӖґ выль усјас оз ков вундавын, жардырјі еща жівіца петӖ.

5. Обкод вӖчигӖн участок вылын ен колав відлытӖм каррајас. Пондан-кӖ колавны каррајас, јонжыка лоӖ пуыс пуӖ ветлӖдлыны, ещажык ус вундыны верман.

6. Ен вундав выль усјас каррајас вылын пріјомныкыс-кӖ нещыштчӖма лӖбӖ вӖрґӖма меставывсыс, вӖјдӖр пріјомныксӖ лӖсӖд. ПріјомныктӖм лӖбӖ віјалан пріјомныка карра вылын выль усјас вундалӖм лоӖ весшӖрӖ ужалӖм: жівіцаыс ортсӖ віјалас. Пріјомныкјас лӖсӖдавны сӖрсыд пыр колӖ новлӖдлыны мӖлӖт.

7. Быд выль ус ӖтчыдысӖн вунды, вундӖмінті, правітӖм могыс, мӖдыс инструменттӖ ен ну. МӖдыс-кӖ инструментнад мунан вундӖмінтіыс, тупкыссӖны сӖр ветлан тујјасыс, кытыс жівіцаыс петӖ; сывӖсна наыс жівіцаыс зев еща сӖґтас.

8. УсјассӖ пыр ӖтгырсаӖс вӖч, секі унжык жівіца воас. ВундӖмінјасыд мед стӖч шылыдӖс да сӖстӖмӖс вӖліны, сӖмын секі уна жівіца воас.

9. Усјас вундыны заводит жөлөбсаң сизі, мед жөлөбас петанино оз колны вундытөм кыргы луб. Ен колав вундавтөг усјас костсө.

10. Усјассө крутжыка вөч, секи живицаыс буржыка вијалас, крут усјассө вундыныс кокниджык-и.

Нывкөс (омола крут) усјасыс живицаыс ортсө вермас петны, жөлөбөңыс оз во.

11. Јона сөстөма ужав усјас вундалигөн да вундав најөс лөсөдөм лунјасө, секи те ас участок вылыс уна живица бостан.

Торкан-кө ус вундалан лунјас, пондан вундавын кор теныд думыштчас, торкасны и живица чукөртыг-лөн ужјасыс, живицаыд секи ешажык чукөрмас.

12. Лыңфы да пасјав став пусө аслад участок вылыс, кытыс еша живица воө, да вистав сы жылыс проммастерлы.

13. Ус жужда өткофа-ө мунө, виңөд инструмент вороп серти, некор ен өрөд вундан стружкисө помөңыс. Хакыд-кө вывти пыдө пуө пырас, личкы сылыс воропсө аслаңыд, сижө кыпөдчыштас, лапкыджыка пондас бостны; а вывти лапкыда-кө хакыд вундө, секи воропсө пулаңыс личкы, хакыд пыдитижык пондас мунны.

Стамескаөн колө мөднөгөн вөчны: жуждөдны-кө колө вунданитө, стамеска воропсө колө личкыны аслаңыд, лапкөдны-кө колө — личкөны пулаңыс.

Сөмын тајө правилојас серти ужалөмөн велалан бура ужавны. Бура пондан төдны подсочка техника сөмын секи, кор пондан бура лчтыны инструментјассө, велалан ужавны најөн да правилноја пондан вөчны усјас.

Бура-кө пондан төдны подсочка техника, быд карраыс унжык живица перјан, унжык пөлза вајан Совет Сојузлы, кыпөдан ассыд нажөткатө.

МЫЈ ЛОО УЖЛӨН БУР ТЕХНИКАЫС

Бура техника төдөм тајо ужын лоо сiјө, мыј ужалгчөжыс карраыс лоо правiлнөј; некушөм лөсөдөлөмјастөг став ужыс ештас.

Правiлнөј карралөн дорјасыс да усјасыс рөвнөјөс.

Ештөдөм карра јукөн мед лоо нач чiстөј, жөлөб дорын да усјас костын мед вундытөм кырг да лубоx чiрјас оз колны.

Став усыс карра вылын өткоф пөлиһаөс.

Усјас помын карра дорын мед оз лоны стружки торјас һи нешыштөм пу чiрјас.

Быдтор карра вылын лучки лоо, правiлнөја-кө усјас вундан.

Неправiлнөја вүндөм ус-кө бөрвылас лөсөдан, виқөдны карраыд бығтө правiлнөј лоо, но збылвылө сешөм техникаыс некутчөтујтөм. Неправiлнөја вүндөмин лөсөдөмвылө вздымщiк весшөрө кад виқө, весшөрө пусө дојдалө: сiқи ужалөмыс жiвiцатөг колһан.

Выл вздымщiклөн первоја усјасыс-кө неправiлнөјөс лоөны, а сесса, велалөм мыстыс, правiлнөј усјас пондас вундавны, карра вылысладор помсө оз ков справiтны, буржык сiјөс сiқи колөдны, кықи первојаһаныс артмас.

Артмө, мыј тајо ужлөн бур техникаыс лоо правiлнөја усјас вүндөм.

Медым вздымщiклөн бура ужалөмыс да уна жiвiца перјөмыс весөн оз ло, колө старајтчыны, мед i жiвiца чукөртиыс бура да өкуратнөја ужалас, жiвiцасө чукөртигөн мед оз щыкөд жөлөбсө, пријомһиксө, да мед жiвiцасө оз јөгөст.

КЫҚИ ЖIВИЦА ЧУКӨРТНЫ

Вздымщiклөн ужыс ештас-да, колө пријомһикјасыс да жөлөбјасыс жiвiца чукөртны. Жiвiца чукөртгөны жiвiца чукөртиысјас проммастөрөн лөсөдөм лунјасө.

Жівіца чукөртөны пыржык кыкпөв ешаысжык усјас вундалөм серті, мөдногөн: өтпырјө чукөртөны кык гоз усыс жівіцасө. Шочініка, кор пуыс уна жівіца воө, кор кык гоз усыс жівіцаыс пріјомныкө оз төр, секі жівіцасө быд ус гоз вундөм бөрын чукөртөны. Сіңі ковмылө чукөртны сөмын јулын да августын.

Жөлөбјас весалөны јешщө шочажык, өтчыд кыкыс бостөм костын. Жівіца чукөртыс-лысөрсыс колө новлөдлыны кык ведра, жівіца лепталан зыр, карнан; көзырокјасыс-кө жівіцасө колө чукөртны, вөдөтөны щөщ мөлөт.

Өті ведрасө жівіца чукөртыс колө участок вылас, а мөд-нас мунө жівіцала.

Медвојдөр, пріјомнык дінас воас-да, жівіца чукөртыс весалө жівіцасө. Сыбөрын, көзырокјасыс-кө жівіцасө бостөны, ведрасө сувтөдөны көзырок улас да зырнас көзырокыс жівіцасө і леңөны.

Медым воронка-пріјомныкыс жівіцасө весавны, колө воронкасө шапыс перјыны, весавны јогсө, кістны васө, чукөрмөма-кө сіјө воронкаас, сесса вөліс-ті жівіцасө зырјөн ведраө леңы. Тыртөм воронкасө бөр лучкі важінас лөсөдны.

Буровөј пріјомныкјасыс жівіцасө чукөртөны көзырокыс-моз-жө, сөмын весавны оз ков, буровөј пріјомныкјас оз јогөссыны. Буровөј пріјомнык дорө сувтөдөны ведрасө да жівіцасө лепталөны зырјөн.

Жівіца-кө чукөртөны зер бөрын да пріјомныкас-кө зер ваыс вескалөма, воронкаыс сіјөс кістөны жівіцасө

9 сер. Жівіца чукөртыс-кістө көзырокыс жівіцасө.

босттӧз, а кӧзырокыс да буровӧй пријомныкыс жівіца бостӧм бӧрас. Кӧзырокыс жівіцасӧ кістӧм бӧрын ведрасӧ бокӧ сувтӧдӧны, а кӧзырокыс зырјӧн васӧ кӧјӧны.

Буровӧй пријомныкыс васӧ кӧјӧны жівіца чукӧртан паӧ вороп помӧн, кодӧс сымогыс гартлӧны рузумӧн. Жівіцасӧ бостӧм бӧрын буровӧй пријомныкӧ сујӧны рузума паӧ воропсӧ, зырӧны сетыс васӧ, а кодӧ зырӧмнас оз пет, рузумас јіжас.

10 сер. Том Фетина весалӧ воронкаыс жівіца.

Жівіцакӧд мыјкӧмында ва ведрӧ пыр-жӧ вескалӧ, сывӧсна, мыјӧн сіјӧ ведрӧ тӧдчы-мӧн чӧжжас, колӧ сіјӧс сетыс кістны, немторла вес музтысны сіјӧс новлӧдлыны, храніліще дорын кістны-жӧ лоӧ. Кымын унаыс жівіца чукӧртыс васӧ кістас, сымын сылы кокні лоӧ ведрасӧ новлӧдлыны. 150—200 пријомныкыс бостӧм бӧрын шукнын колӧ васӧ кістны. Ведратыр жівіца чукӧртӧм бӧрын ужалыс сувтӧдӧ жівіца ведрасӧ гожсајӧ, заводітӧ чукӧртны мӧд ведрас.

Кыкнан ведрасӧ тыртӧм бӧрын жівіца чукӧртыс нуӧ најӧс карнанӧн храніліщеӧ, сесаӧ участок вылӧ локтӧ бара тыртӧм кык ведрӧн.

Жівіца чукӧртігӧн чукӧртысыслы колӧ віжӧдлыны, став пријомныкыс-ӧ лучкі сулалӧны. Кажалас-кӧ нелучкітор, колӧ лӧсӧдны. Віжалыс пријомныкјас колӧ вежны.

Ӧтчыл жівіца чукӧртӧны сӧмын пријомныкјасыс, мӧдыс — пријомныкјасыс і жӧлӧбјасыс, кӧјмӧдыс — бара сӧмын пријомныкјасыс, пыр сізі вежлалӧны.

Жөлөбжасыс жівіца чукөртөмсө шуоны жөлөб весалөмөн. Жөлөб весалөны специальной приспособлень-ноөн — телөбкодоён, паңкодоён либө хакөн, кодөс көрталөны жівіца чукөртан зыр вороп помө либө торжа вороп бердө. Жөлөбсө весалөны вылісаңыс улө летчөмөн, мед сетыс жівіцаыс пријомнікө гылалас. Корщөщ жөлөбжасыс жівіцасө чукөртөны, пријомнікыс јогсө весалөм бөрын жівіца чукөртыс жөлөбсө весалө, сесса вөлістї пријомнікыс жівіцасө бостө.

Буровөј пријомнік жөлөбыс жівіцасө сїјө-жө паңөн куралөны, кодөн сїјөс пријомнікыс кыскалөны.

Буровөј пријомнікјас дырјі жөлөбсө весалөны улисаңыс вывлаңө кајөмөн. Жівіца чукөртан паңыс паскыджык жөлөбгыс, сывөсна паңсө жөлөбас пуктөны накөсө, вөјдөр весалөны өтар жөлөббоксө, сесса вөлістї мөдарсө. Паң лептөмөн жөлөбдорјасыс жівіцаыс паңас чөжсө, а мыјкөмында гылалө жөлөб вес-тас сувтөдөм ведраө. Сїці паңөн өтарөдыс мөдарөдыс нырснїтөмөн і весассысө жөлөбыс.

Ужалан лун помын проммастер либө бригадир веситөны чукөртөм жівіцасө торјөн быд чукөртысгыс да кїстөны најөс бөчкајасө.

Проммастер пасјө, кущөм участок вылыс (кущөм вздымщїкыс) унаө жівіца лунтырөн чукөрмөма, кущөм сорт жівіца, да сетө сыјылыс жівіца чукөртысгыс квітанцїја.

11 сер. Жівіца чукөртыс жөлөб весалө.

Кымын уна буржык сорт жівіца чукөртас жі-
віца чукөртиҥ, сымын уна сіјө најөвітас. Сывөсна,
жівіца сдајтігөн колө корны, мед қвітанцјаас Һепре-
меннө сортсө пасјасны.

КЫҒИ ПОҒӨ ЖІВІЦАСӨ БУРМОДНЫ ДА СОДТЫҒИ РАБОЧӨЛЛЫҒ УҒДОН

Бур алі омөл жівіца, төдны зев кокні, сөмын ві-
қөдлы—јогөс алі абу сіјө.

Пуыҥ жівіца сөқтө қік сөстөмөн, но пріјомнікө
чөжсігөн сіјө вермө јогөссыны: пріјомнікө пу вылыс
щөщ гылалөны лыс јемјас, корјас, кырс чірјас да с. в.
Нөшта, выл усјас вундгіөн щөқыда пріјомнікө гыла-
лөны струж чірјас да кырс, вздымщікыс-кө оз өку-
ратнөја ужав.

Жівіца чукөртиҥ жівіцасө босттөқыс пріјомнікыс
став јогсө-кө весалас, сөстөм жівіца чукөртас, а ды-
шініка-кө весасас, жівіцаыскөд јогыс ведраас вескалө,
ставыс гудрассө, смөлік сорт жівіца чукөрмас.

Төдөмыҥ, весастөг-кө жівіцасө чукөртны, унажык
сіјөс чукөртан, но-өд јогөс жівіцаыҥ донсө ічөтөс
пуктөны, көҥ і уна жівіца лунтырөн чукөртан, на-
жөткаыд пыр ічөт лөө.

А вывті јона јогөс-кө жівіцаыс, сыыҥ чукөртиҥлы
Һемтор оз мынтыны, бракөн лыҥҥөны.

Сөстөм жівіца-кө сдајтан, секі нач мөдтор: көҥ і
еща жівіца сдајтан, уна кад весалөмвылас мунө-да,
но уна сөм ужалөмыҥ бостан, сөстөм жівіцаыҥ до-
нөн мынтысөны-да.

Жівіцаыс уна сорт овлө.

Медбур (высщій) сортөн лыҥҥөны нач јогтөм
жівіца, лібө көні сөмын кык-кујім лыс плавајтө, лібө
гаг вөјөма. Сещөм жівіцаыс јежыд лібө віжоват рөма.

Первој сортөн шуөны сещөм жівіца, көні лыскыс
унжык-һын, сурлөны кырсјас, стружкі да сантіметр

жын куҗа кымын нӧрторјас. Первој сорт жівіцаыс
высшеј сорт жівіца рӧма-жӧ.

Мӧд сорт жівіцаын лысјас јешщӧ унжык, унжык
кыре чір, стружкіјас да нӧрторјас саңтметр куҗтаӧҗ.
Сещӧм жівіцаыс рудоват рӧма.

Сыыс кӧ уна лыс, кыре, стружкі да нӧрторјас,
сещӧм жівіца лыҗысӧ-нын бракӧн. Сіјӧ најткоҗ-
руд рӧма. Сещӧмӧн жівіца лоӧ, кор сіјӧс відчыстӧҗ,
кыҗсурӧ чукӧртӧны, да кор вздымщікыс усјас вун-
далігӧн абу весіг віҗӧдлӧма пріјомнікыс вылӧ — гы-
лалӧ оз сетчӧ јогыс.

Тӧдӧмыс, омӧл жівіца-кӧ лоӧ омӧла ужалӧмыс, секі
сещӧм ужыс оз мынтысны. Медбур сорт жівіца поҗӧ
чукӧртны сӧмын вевта воронкајасыс да буровӧј прі-
јомнікјасыс, кытчӧ лысјас оз вермыны вескавны. Се-
щӧм участокјас вылын ужалігӧн вздымщікыс і чу-
кӧртыслы колӧ суга віҗӧдны, мед воронкајас пыр
тупкӧсаӧс вӧліны.

Воронка-пріјомніка карра вылыс жӧлӧбсӧ зев-
-нын відчысӧмӧн колӧ весавны, мед весаланторјӧн
жӧлӧбдорыс оз гыҗыштчы, мед некущӧм јогчір жі-
віцаӧ оз ус.

Первој сорт жівіца чукӧртӧны воҗса пріјомнікја-
сыс. Вздымщікыс усјас вундалігӧн колӧ віҗӧдны, мед
пріјомнік оз јогӧссы, а усас-кӧ јогыс, пыр-жӧ сіјӧс
сетыс бостны. Вздымщік-кӧ свежӧј јогсӧ пріјомнікыс
оз перјы, јог бердас сібдас жівіцаыс да мӧдыс
чукӧртыслы сӧкыджык лоӧ весасныс.

Жівіца чукӧртыслы жівіцасӧ сӧстӧма колӧ весавны,
ӧктыны сы пыщкыс став јогјассӧ.

Медым усјас вундігӧн пріјомнікјас оз јогӧссыны,
вздымщікыс колӧ сек кежлӧ пріјомніксӧ тупкыв-
ны, вевтсӧ колӧ сӧрыс новлӧдлыны. Ӧҗі пріјомнік
вестын ужалӧмыс ештас-да, сіјӧ пріјомнік вылыс
вевтсӧ бостӧны, мӧд пріјомнік вевтӧны, кӧні кӧсјӧ-
ны ужавны.

Сізікөн інө, медбур жівіца поңо чукөртны вевта воронка-пријомнікјасыс да буровөј пријомнікјасыс, вздымщікыс да чукөртигыс-кө ужаласны бура, відчысөмөн, весасөмөн.

Поңо медбур сорт жівіца бостны і вевттөм воронкајасыс, сөмын мед вздымщікыс усјас вундалігөн воронкајассө вевтылас сөрсыс новлөдлан вевтөн лібө прөстөј рузумторјөн, а чукөртис, ведраө куравтөң, мічаа весалас жівіцасө да пуксөм васө сөзтас.

Кымын сөлөмсаныд зилөмөн да старайтчөмөн пондан ужавны, сымын ыжыд уждон воас.

ПОДСОЧНӨЈ УЖЈАСЫС МЫНТЫСӨМ

Быд пөлөс подсочнөј ужыс мынтысөны сфелнө, донјассө лөсөдөны договор вөчигөн.

Лөсөдчан ужјас былө быд ужлы торја дон-жө лөсөдөны. Пу банјөдөмыс өтї ногөн мынтысөны, пријомнікјас сувтөдөмыс мөд ногөн, а жөлөбјас вундөмыс бара аслыспөлөс дон.

Мынтысөны сізі, кодї мыјда вөчас: унжык вөчан, унжык і бостан.

Шуам, өтї ужалыс 400 пу банјөдас, а мөд — 600-өс, өтїөн жынјөмпөв унжык. Сізкө інө, сіјө ужалөмгыс өтїөн жынјөмпөв унжык-жө бостас.

Производственнөј ужјасыс вздымщіклы да жівіца чукөртислы мынтысөны чукөртөм жівіца сертыс, кодї кымын кілограмм чукөртас, сізі-жө, вескыд сфелшінаөн: унжык кілограмм жівіца-кө чукөртан, унжык сөм бостан. договорас торјөн урчїтөны уна-ө мынтыны былө кг жівіцаыс вздымщіклы, уна-ө чукөртислы. Нөшта, сіјө донјасыс абу өткодөс былө сорт жівіцалы. Первој сорт жівіцаыс донөнжык мынтысөны мөд сортыс сертї.

Быд вздымщіклы ужалан лунөн колө вундыны былө усјас ещавылө кык сурс карра былө.

Кымын правільнөҗа да буржыка вздымщїк усҗассө вöчас, сымын уна жівїца быд усыс петас, сымын уна жівїца чукөрмас сїҗө участокыс.

А медым медбур сорта жівїцаыс лоө сїҗө участокыс, вздымщїклы колө віқодны прїјомнїк да карра бөрсаыс, мед најө пыр ісправнөҗөс вөліны.

Жівїца чукөртыслы өтї ужалан лунөн колө ректыны сурс сізімсо кымын прїјомнїк. Унжык жівїца сїҗө вермас чукөртны сещөм участок вылыс, көнї быд выл ус вундөмыс ужнык жівїца петө.

Нөшта, унжык жівїца јешщө чукөрмө секи, буржыка-кө прїјомнїкҗассө да жөлөбсө весалан. Артмө, мыј вздымщїклөн да чукөртыслөн ужыс мөда-мөдыскөд крепыда суртчөмаөс. Кымын бура ужалас вздымщїк, сымын уна жівїца чукөртас сїҗө участок вылыс чукөртыс. А кымын бура да өкуратнөҗа жівїца чукөртасны, сымын сїҗө уна воас вздымщїк паж вылө, код участокыс сїҗөс чукөртасны.

Быд дас лун бөрын проммаҗтер арталө уна-ө жівїца да кущөм сорт чукөртөма торјөн быд вздымщїк участокыс, уна-ө да кущөм сорт жівїца чукөртөма быд чукөртыс торјөн. Сесса жівїца кілограмм лыд сертї да сорт сертї договорын урчїтөм донҗасөн мынтысө ужалысҗаслы.

Төдөмыс, кымын уна да буржык жівїца участокыс воөма, сымын ыжыд најөтка воас вздымщїклы.

Чукөртыслы сізі-жө мынтысөны, ужалөм сертїыс. Ыжыджык уждон воас, уна да буржык жівїца-кө/чукөртөма.

Правільнөҗа-ө мынтысасны, вздымщїклы да чукөртыслы пыр позө прөверїтны — прїјомка квітанцїјаыс ас орданыс.

МЫЛА ВЗДЫМЩИКЛЫ АБУ ӨТӨЖДА ВЫРАБОТКА НОРМА ДА ӨТӨ ПӨЛӨС УЖДОН БЫД ТӨЛЫСЫН

Ми висталим-нын, мыл вздымщиклы да чукорттылы мынтысоны живица чукортон серти, кымын килограмм сijo чукортас. Сижко инө и уж нормасо налы живица килограмм лыд серти-жо лосодоны. Но оз быд пуыс отгырса усјас вундаломон отмында живица во: ыжыд кыз пуыс уна живица летчо, а сыжда-жо усыс вөс-нидик пуыс еща живица созто.

Сижко, бур вөрын ужалыс вздымщик, лунса норма тыртөмон, модногон — кык сурс ус вундомыс унжык живица бостас мод вздымщик дорыс, коди сiji-жо кык сурс вундомвочас, но омөлик вөрын. Шуам, бур пуыс быд усыс петө 18 грамм живица, а вөснi пуыс сомын 13 грамм. Сижко инө бур вөрын вздымщик кык сурс усыс өти лунон бостас $18 \text{ гр} \times 2000 = 36 \text{ кг}$ (сурс граммыс лоө өти килограмм) живица, а омөл вөрын ужалыслы, сымда жо уж вөчөмыс, воас сомын $13 \text{ гр} \times 2000 = 26 \text{ кг}$.

Артмө, мыл бур вөрын ужалыс вздымщиклы уж вөчан нормасо колө ыжыджыкөс лосодны омөл вөрын ужалыс вздымщик норма серти. Бур вөрын ужалыс вздымщик оз сыпонда унжык вөч, мыл сijo буржыка ужавны кужө, а сыпонда, мыл сijo бур пујас повсо вескалис. Сижко, медым откод ужыс бур да लोक вөрын ужалыс вздымщикјас отыжда дон бостасны, колө бур вөрын ужалысјаслы быд килограммыс ещажык мынтыны омөл вөрын ужалыслы серти. Шуам, лунса норма тыртөмон вздымщиклы воө 5 шajtон был луныс. Секи инө бур вөрын ужалыс вздымщиклы килограмм живицаыс колө пуктыны $5 \text{ ш} : 36 = 13,9$ урөн, а омөл вөрын ужалыслы — $5 \text{ ш} : 26 = 19,2$ урөн.

Выл усјас вундавны пу вылө заводитоны мај по-

мын, дүгдөны октябрын. Вундавны-кө усјас өтi вö
рын, но разнöј тöлысјасö, век-жö öтмоза бура вун-
дöм усыс оз öтмында жiвiца пет. Медуна жiвiца
петö гожöм шöрын, кор пулы овнысö медбур усло-
вијöјасыс. Гожöм шöрын (јулын да августын) пулы
жугыд, кодi колö сылы быдмынысö, дај медшоныд.

Ещажык жiвiца сöзтö тулыс помын да гожöм за-
вофiтчiгөн, мајын да жунын, а медеща—сеңтабрын
да октябр воңа жынјын. Сывöсна вздымщiк, пыр
öтмоза ужалöмөн, шуам, кык сурс ус вундöмөн, ме-
дуна жiвiца перјас жулын да августын, ещажык жунын,
јешщö еща сеңтабрын.

Практiкјасөн да јона велöдчöм јöзөн вöчöм вiд-
лөгјас петкöдлöны, мыј öтi усыс петöм жiвiца бост-
ны-кö, шөркофа, 15 г-өн, сiјö-жö вöрын жунын быд
выл вундöм усыс пондас воны сöмын 13,5 г жiвiца,
жулын да августын—18 г, сеңтабрын—10,5 г-өн.

Артмö, мыј лунөн-кö кык сурс ус пондан вунды-
ны, јуңса лунö вздымщiклы воас $13,5 \text{ г} \times 2000 = 27 \text{ кг}$
жiвiца, јулса да августса лунјасö $18 \text{ г} \times 2000 = 36 \text{ кг}$,
сеңтабрса лунö— $10,5 \text{ г} \times 2000 = 21 \text{ кг}$. Сывöсна i лö-
сöдöны разнöј уж норма ас мöд-мöд тöлыс вылö. А
медым норма тыртöмыс разнöј тöлысјасын вздымщiк-
лөн нажöткаыс оз чiн, колö iнö i килограмм жiвiцасö
разнöја донјавны. Сiң, медым пыр 5 шajтөн лун
воас, килограмм жiвiца дон жунын колö пуктыны
 $5 \text{ ш} : 27 = 18,5 \text{ ур}$, жулын да августын— $5 \text{ ш} : 36 = 13,9$
ур, сеңтабрын— $5 \text{ т} : 21 = 23,8 \text{ ур}$. Со мыј понда
вздымщiклы разнöј тöлыс вылö сезонын пуктыссö
разнöј выработка норма да разнöј дон. Вздымщiк пыр
вермас артавны, кущöм тöлысын кымын килограмм
жiвiца колö чукöртны сiјö участокыс, да уна-ö вер-
мас сiјö нажöвiтны лiшнöј ужалöмыс.

УНА-Ө ЖІВІЦА ПОҒӨ БОСТНЫ ӨТІ УСЫГ ДА КЫҒІ ВЗДЫМЩІКЛЫ АРТАВНЫ АССЫС УЖДОНСО

Производствобылың, кор вздымщіклы лібө бригадалы сетөны участок жівіца перҗыны, щук колө віставны унаө жівіца колө чукөртны быд карраыг да кымын ус колө вундыны сені сезоннас.

Өті карра вылың усҗассө вундөны пырҗык кыкыг быд вежоның, быд кык лун мыҗті коҗмөд лунас. Өті лунө, вісталім ын, колө вундыны ещавылө кык сурс ус. Артмө, мыҗ өті вздымщіклы пыр ужалөмвылө колө ещавылө кваҗт сурс карра. Первоҗҗа лунас сіҗө 2000 пу вундалас, мөдас — мөд 2000, коҗмөдас — бөрҗа 2000, Һөлөдас вылыг заводітас вундавны первоҗҗа лунса вундалан пуҗассө.

Гезонөң быд карра вылө колө вундыны 30—35 ус. Уралың, шөркод вөрыс, быд карраыг сезонөң бостөны 500 г жівіца. Бурҗык вөрыс, төдөмыс, уңҗык воө.

Кор іңдасны подсочка участок, бригадалы і торҗөң быд вздымщіклы лөсөдөны уҗ-сезон кеҗлө, төлыс кеҗлө, быд дас лун вылө, вісталөны, өті лунөң уна-ө колө вөчны.

Сесса вөчөны роспісаньө кущөм лунө кущөм карравылың выл усҗас вундыны. Сыбөрын вөліҗті бригада лібө вздымщік вермөны петны уҗвылө.

Прімер вылың віҗөдлам, кыҗі вздымщіклы уҗсө јукөны. Шуам, быд карраыг сылы колө сезонөң перҗыны жівіцасө 450 г-өң, быд каррасө вундыны 30 усөң,

Вздымщік кі улың 6000 карра. Гезонөң іңө сылы колө перҗыны $450 \text{ г} \times 6000 = 2700 \text{ кг}$, мөдногөң — 2 тонна да 700 кг (өті тоннаың өті сурс кілограмм) жівіца.

Практікҗасөң да учонөҗҗас опытҗасөң адзөмаөс, мыҗ сезонса жівіца өті карраыг бостны-кө 100 јукөң

пыфди, секи жуң төлысын лоө перјома живіцасө 22 жүкөн, жулын—30 жүкөн, августын—30 жүкөн, сеңтабрын—18 жүкөн.

Өні поңо артавны, кымын грамм живіца воас өти карраыс быд урчитөм төлысын; секи кокыиа төдмалам, уна-ө живіца колө бостны сјө-жө төлысјасын 6000 карраыс. 100 жүкөнын-кө лоө 450 г, өти жүкөнын лоө $450 : 100 = 4,5$ г. Артмө, мыј жулын өти карраыс ковамас бостны $4,5 \text{ г} \times 22 = 99 \text{ г}$, а 6000 карраыс— $99 \text{ г} \times 6000 = 594 \text{ кг}$. Жулын да августын өти карраыс воас $4,5 \text{ г} \times 30 = 135 \text{ г}$, 6000 карраыс— $135 \text{ г} \times 6000 = 810 \text{ кг}$. Сеңтабрын өти карраыс воас $4,5 \text{ г} \times 18 = 81 \text{ кг}$, а 6000 карраыс— $81 \text{ г} \times 6000 = 486 \text{ кг}$.

Төлысса нормасө-кө кујимпелө жукам, артмас даслунса норма.

Медым лөсөдны выработка норма разнөј участок-јас вылын быд төлыс кежлө, колө артавны, унаө живіца пондас воны өти вундөмыс. Сы могыс сезончөжса живіцасө өти карра вылыс колө жүкны вундөм лыд вылас, кымынөс сетчө колө вөчны, медым чукөртны сымда живіцасө. Міјан відлалан участок вылын быд вундөмыс пондас петны сезонөн шөркофа $450 : 30 = 15 \text{ гр}$ живіца.

Жуң төлысса вундөмыс живіца воас өкмыс дасөд жүкөныс мында шөркофа живіца воөмыс. Жулын да августын—даскык дасөд жүкөнөн, а сеңтабрын—сөмын сјіим дасөд жүкөн.

Өти дасөд жүкөныс 15 г-ыс лоө $15 : 10 = 1,5$ г. Сіқкө інө, со кыңи пондас живіца өкмыны быд усы: жунын $1,5 \text{ г} \times 9 = 13,5 \text{ г}$ -өн, жулын да августын $1,5 \text{ г} \times 12 = 18 \text{ г}$ -өн, сеңтабрын $1,5 \text{ г} \times 7 = 10,5 \text{ г}$ -өн.

Өні быд төлысса өти усыс петөм живіца лыдсө-кө бостам 2000 пөв (2000 усөн быд лун колө вундыны), міјан артмас лунса норма уж вздымщиклы, арталөма лоө кілограммөн.

Таңи воңыв арталөмөн, төдөмөн кущөм учас-

токын сезочөн унао жівіца пондас воны өті карраыс,
быд вздымщік, договор серті донјас төдөмөн, кок-
ня вермас артавны, унао жівіца сјо чукөртас 2000—
2500 вундөс-кө быд лун пондас вөчны, ыжыд-ө сы-
лөн лоө најөтқаыс.

ЈУРИДАЛЫГ

(Лыстбок)

Воэ кыв	3
Мыј сетө пожөм подсочка	6
Кушөм коланлуныс каніфольдөн да скипидарлөн Сојузса народнөј овмөслы	7
Кушөм ужјас керөны подсочка вөчигөн	8
Кушөм подсочка способјасөн ужалөны подсочнөј промыслјас вылын Уралын да мыјөн најө јансалөны мөдә-мөдөсы	11
Мыјөн немецкөј подсочка способ буржык мукөд подсочка-јасы	13
Кушөм инструментјас колөны подсочка вөчны да кушөмөс мед најө вөліны	14
Кызі инструментјас візны	16
Кызі правільнөја вөчны лөсөдчан ужјас	19
Производственнөј ужјас	26
Мыј лоө карра, ус восков да обход	27
Подув правілојас вздымщіклы усјассө вундавны	28
Мыј лоө ужлөн бур техникаыс	30
Кызі живіца чукөртны	—
Кызі поө живіцасө бурмөдны да содтыны рабочөјлыс уждон	34
Подсочнөј ужјасыс мынтысөм	36
Мыјла вздымщіклы абу өтыжда выработка норма да өтө пөлөс уждон быд төлысын	38
Уна-ө живіца поө бөстны өтө усыс да кызі вздымщік-лы артавны ассыс уждонсө	40

Инд. № 3342

1954

1. ...
 2. ...
 3. ...
 4. ...
 5. ...
 6. ...
 7. ...
 8. ...
 9. ...
 10. ...
 11. ...
 12. ...
 13. ...
 14. ...
 15. ...
 16. ...
 17. ...
 18. ...
 19. ...
 20. ...
 21. ...
 22. ...
 23. ...
 24. ...
 25. ...
 26. ...
 27. ...
 28. ...
 29. ...
 30. ...
 31. ...
 32. ...
 33. ...
 34. ...
 35. ...
 36. ...
 37. ...
 38. ...
 39. ...
 40. ...
 41. ...
 42. ...
 43. ...
 44. ...
 45. ...
 46. ...
 47. ...
 48. ...
 49. ...
 50. ...

ИЗВЕСТИЯ

Ленін 50
Допис №

11

Допьс 50 иг.
Цена 50 коп.
ТП-60-2-3

М 1203 | Коми-3
2-653

С. МАРТЫСЮК
ТЕХНИКА ПОДСОЧКИ
Пер. А. Чеусовой

На коми-зырянском языке

ОНТИ ИЗДАТЕЛЬСТВО НКТП
Москва, пл. Ногина, д. 5,
Деловой двор